

LIPIEC-SIERPIEŃ 2024

„Monitor Japoński” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną Japonii, ze szczególnym naciskiem na aktywność w regionie Europy Środkowo-Wschodniej i w Unii Europejskiej

DR MARCIN SOCHA

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet Łódzki

MONITOR JAPOŃSKI

LIPIEC-SIERPIEŃ 2024

Najważniejszym wydarzeniem w lipcu i sierpniu była deklaracja premiera Kishidy Fumio, który ogłosił, że nie będzie kandydował w nadchodzących wyborach na przewodniczącego Partii Liberalno-Demokratycznej. Tym samym 27 września zwycięzca zastąpi Kishidę na stanowisku szefa partii, jak i premiera. Start w wyborach rozważa ponad dziesięciu czołowych polityków partii rządzącej.

I. WYDARZENIA SZCZEBŁA CENTRALNEGO

7 lipca: Koike Yuriko po raz trzeci wybrana na gubernator Tokio. Yuriko Koike, została wybrana na trzecią kadencję w niezwykle burzliwych wyborach na stanowisko gubernator Tokio. W wyborach startowała rekordowa liczba 56 kandydatów. Koike Yuriko była wspierana przez rządzącą Partię Liberalno-Demokratyczną, jej partnera koalicyjnego Komeito i Tomin First no Kai, regionalną partię polityczną, w której pełni funkcję specjalnego doradcy. Najpoważniejszą kontrkandydatką była Renho Murata popierana przez opozycyjną Konstytucyjno-Demokratyczną Partię Japonii, Japońską Partię Komunistyczną i Partię Socjaldemokratyczną.

8 lipca: Japonia i Filipiny podpisują istotne porozumienie obronne. Japonia i Filipiny podpiszą kluczowy pakt obronny, który pozwoli na wysłanie japońskich sił zbrojnych na wspólne ćwiczenia wojskowe i manewry na Morzu Południowochińskim. Minister spraw zagranicznych Kamikawa Yoko i japoński minister obrony Minoru Kihara udali się do Manili, aby przeprowadzić rozmowy na temat sposobów dalszego pogłębiania relacji. Pakt obronny z Filipinami jest pierwszym, który został zawarty przez Japonię z państwem azjatyckim okupowanym przez Japonię przed zakończeniem II Wojny Światowej.

8 lipca: PLD ponownie przegrywa w wyborach uzupełniających. Rządząca Partia Liberalno-Demokratyczna, wciąż boryka się ze spadkiem poparcia w efekcie skandalu finansowego. Partia poniosła kolejną porażkę, tracąc sześć z ośmiu okręgów wyborczych, o które walczyła w wyborach uzupełniających do zgromadzenia metropolitalnego Tokio. Chociaż PLD pozostała wiodącą siłą w 127-osobowym zgromadzeniu, starsi członkowie partii twierdzą, że wyniki wyborów są ostrzeżeniem przed następnymi wyborami do izby niższej. PLD nie udało się nawet obronić miejsc w okręgach kontrolowanych przez wieloletnich weteranów partyjnych.

12 lipca: Japonia ostrzega przed chińskimi ćwiczeniami w pobliżu Tajwanu.

Japonia ostrzega, że Chiny ryzykują eskalację napięcia z Tajwanem poprzez zwiększenie częstotliwości manewrów wojskowych w pobliżu wyspy. Celem ćwiczeń może być przygotowanie sił Pekinu do ewentualnej inwazji na Tajwan. Coroczna japońska ocena zagrożeń bezpieczeństwa, monitoruje chińskie ćwiczenia lotnicze i morskie, w tym te z użyciem lotniskowców. Ostrzeżenie Tokio pojawiło się wkrótce po tym, jak członkowie NATO, określili Chiny jako „decydujący czynnik wspierający” wojnę Rosji na Ukrainie i stwierdzili, że Pekin nadal stanowi systemowe wyzwanie dla Europy i bezpieczeństwa.

13 lipca: Japonia i Niemcy stworzą inicjatywę monitorującą chińską aktywność gospodarczą.

Przywódcy Japonii i Niemiec zgodzili się stworzyć ramy dla konsultacji w dziedzinie bezpieczeństwa gospodarczego, aby przeciwdziałać chińskim ograniczeniom eksportu ważnych zasobów mineralnych. Celem inicjatywy ma być „utrzymanie i rozszerzenie wolnego i sprawiedliwego międzynarodowego porządku gospodarczego”. Nowe konsultacje będą obejmować urzędników z Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Ministerstwa Gospodarki, Handlu i Przemysłu po stronie japońskiej oraz Ministerstwa Gospodarki i Ochrony Klimatu po stronie niemieckiej. Obie strony wzmocnią współpracę w takich obszarach jak łańcuchy dostaw kluczowych minerałów i półprzewodników.

19 lipca: Chiny protestują przeciwko wspólnym ćwiczeniom japońsko-tajwańskiej straży przybrzeżnej.

Władze w Pekinie wyraziły swoje „silne niezadowolenie i stanowczy sprzeciw” wobec wspólnych ćwiczeń morskich przeprowadzonych przez straż przybrzeżną Japonii i Tajwanu. Rzecznik chińskiego MSZ Lin Jian wezwał Japonię do „niezakłócania pokoju i stabilności w Cieśninie Tajwańskiej oraz stosunków chińsko-japońskich” oraz do „powstrzymania się od spiskowania lub wspierania” separatystów dążących do niepodległości Tajwanu. Japoński sekretarz stanu Yoshimasa Hayashi powiedział, że wspólny trening został przeprowadzony w oparciu o protokół ustaleń z 2017 r. w sprawie współpracy morskiej między obiema stronami. Sekretarz gabinetu nazwał Tajwan „niezwykle ważnym partnerem”, który podziela podstawowe wartości i utrzymuje bliskie stosunki gospodarcze z Japonią. W przyszłości Tokio będzie dalej pogłębiać współpracę z wyspą.

23 lipca: Japonia i Chiny wznawiają dialog strategiczny po czterech latach.

Wiceministrowie spraw zagranicznych Japonii i Chin po raz pierwszy od czterech lat odbyli strategiczne rozmowy wysokiego szczebla, których celem jest promowanie wspólnych interesów. Podczas rozmowy w Tokio Masataka Okano i chiński odpowiednik Ma Zhaoxu omówili rozwój sytuacji na morzach Wschodnio- i Południowochińskim, a także na Ukrainie. Inne tematy obejmowały uwolnienie przez Japonię oczyszczonych ścieków z uszkodzonej elektrowni

jądrowej Fukushima Daiichi oraz zatrzymania japońskich obywateli w Chinach. Wiceministrowie spraw zagranicznych Japonii i Chin spotkali się ostatnio w styczniu 2020 r., aby przygotować się do wizyty państwowej prezydenta Chin Xi Jinpinga w Japonii. Podróż została jednak wstrzymana z powodu globalnego rozprzestrzeniania się COVID-19. Dialog strategiczny został wstrzymany w związku z napięciami między Pekinem a Stanami Zjednoczonymi i rozbieżnościami w zakresie bezpieczeństwa gospodarczego.

27 lipca: Chiny twierdzą, że stosunki z Japonią są na „krytycznym etapie”.

Minister Sprw Zagranicznych Wang Yi spotkał się z szefową japońskiego MSZ Yoko Kamikawą podczas spotkania ministrów spraw zagranicznych zorganizowanego przez blok Azji Południowo-Wschodniej ASEAN w Laosie. Minister Wang stwierdził, że „stosunki chińsko-japońskie znajdują się obecnie w krytycznym punkcie”. Jego zdaniem jeżeli nie dyplomacja nie osiągnie postępu zostaną odłożone na dalszy tor. Podczas pierwszej od ośmiu miesięcy rozmowy w cztery oczy, minister Kamikawa wezwała do zniesienia ograniczeń importowych nałożonych przez Pekin na japońskie produkty spożywcze oraz do uwolnienia zatrzymanych Japończyków.

28 lipca: USA przyznają uprawnienia dowódcze swoim siłom w Japonii.

Waszyngton planuje przekazać dowództwo operacyjne siłom amerykańskim w Japonii, aby wzmocnić koordynację z Siłami Samoobrony. Rząd Stanów Zjednoczonych przeprowadza restrukturyzację U.S. Forces Japan (USFJ). Japońskie Siły Samoobrony planują utworzenie wspólnego dowództwa operacyjnego dla swoich oddziałów lądowych, morskich i powietrznych do wiosny przyszłego roku. Zrestrukturyzowane USFJ będzie służyć jako odpowiednik wspólnego dowództwa operacyjnego SDF i wzmocni koordynację planowania operacyjnego i operacji wojskowych. Obecnie USFJ, dowództwo podległe Dowództwu Indo-Pacyfiku USA, nie ma uprawnień do dowodzenia operacyjnego i odpowiada głównie za zarządzanie bazami i oddziałami.

29 lipca: członkowie QUAD zacieśniają współpracę cyfrową. Ministrowie spraw zagranicznych Australii, Indii, Japonii i Stanów Zjednoczonych zapowiedzieli rozszerzenie współpracy w zakresie bezpieczeństwa cybernetycznego i morskiego w regionie Indo-Pacyfiku. Ministrowie przedstawili szereg inicjatyw mających na celu wzmocnienie odporności podmorskich sieci kablowych, rozszerzenie świadomości obywateli dotyczącej bezpieczeństwa morskiego i usprawnienie ram reagowania na katastrofy w regionie. W oświadczeniu czwórka stwierdziła, że jest „poważnie zaniepokojona sytuacją na morzach Wschodnich i Południowochińskich” i sprzeciwia się jednostronnym działaniom, które mają na celu zmianę status quo przy użyciu siły lub przymusu.

31 lipca: Japonia i Korea Południowa będą pomagać w procesie wzmocnienia łańcuchów dostaw w regionie Azji i Pacyfiku. Korea Południowa i Japonia podczas szczytu Indo-Pacific Economic Framework (IPEF) obiecały podjąć starania, które mają zapewnić członkom inicjatywy dostęp do niezbędnych dostaw w sytuacjach kryzysowych. Rząd Korei Południowej ogłosił utworzenie sieci reagowania kryzysowego w ramach IPEF. Seul będzie przewodniczył temu organowi, a Tokio będzie pełnić funkcję wiceprzewodniczącego. Sieć będzie podejmować działania w przypadku zakłócenia łańcuchów dostaw w wyniku klęsk żywiołowych i cyberataków na infrastrukturę logistyczną. Organ zwoła posiedzenie nadzwyczajne w ciągu 15 dni od incydentu. 14 członków IPEF będzie dzielić się informacjami na temat zapasów w przypadku niedoboru dostaw.

2 sierpnia: Filipiny i Japonia przeprowadzają pierwsze wspólne manewry na Morzu Południowochińskim. Filipiny i Japonia przeprowadziły pierwsze wspólne ćwiczenia wojskowe na Morzu Południowochińskim. Ćwiczenia odbyły się w wyłącznej strefie ekonomicznej Filipin tuż po zakończeniu podobnych manewrów między Manilą a Waszyngtonem. Działania są częścią „wysiłków na rzecz wzmocnienia współpracy regionalnej i międzynarodowej w celu realizacji wolnego i otwartego Indo-Pacyfiku”. Filipiny i Japonia podpisały w lipcu porozumienie wojskowe zezwalające na rozmieszczenie sił zbrojnych na terytorium drugiej strony.

9 sierpnia: premier Kishida odwołuje wizytę w Azji Centralnej. Japoński premier Fumio Kishida musiał odwołać planowaną wizytę w państwach Azji Centralnej z powodu zagrożenia trzęsieniem ziemi. Premier miał ogłosić podpisanie ponad 200 umów biznesowych w Azji Środkowej. Inwestycje mają promować dekarbonizację i rozwój technologii cyfrowej przy wsparciu rządowym w wysokości 2,1 miliarda dolarów. Państwowe przedsiębiorstwo Nippon Export and Investment Insurance (NEXI) utworzy pięcioletnią linię kredytową o wartości 300 miliardów jenów w celu ubezpieczania handlu dla japońskich firm eksportujących lub inwestujących w Azji Środkowej. NEXI umieściło Kirgistan, Tadżykistan i Turkmenistan na najwyższej, ósmej pozycji w kategorii ryzyka prowadzenia działalności gospodarczej. Uzbekistan i Kazachstan znalazły się w trzeciej najwyższej kategorii. Rząd stara się zachęcić firmy do prowadzenia działalności w regionie.

14 sierpnia: premier Kishida Fumio nie będzie startował w kolejnych wyborach na przewodniczącego PLD. Premier Fumio Kishida w sytuacji postępującego spadku poparcia i coraz silniejszych nacisków ze strony innych liderów partyjnych ogłosił, że nie będzie kandydował w nadchodzących wyborach na przewodniczącego Partii Liberalno-Demokratycznej. 27 września zwycięzca zastąpi Kishidę na stanowisku szefa partii, jak i premiera. Ustępujący

szeft japońskiego rządu stwierdził, że seria skandali wewnątrz PLD „naruszyła” zaufanie opinii publicznej. Wśród najważniejszych należy wymienić powiązania członków partii z Kościołem Zjednoczeniowym oraz ostatnią aferę z ukrywaniem przez frakcje środków pozyskanych podczas imprez fundraisingowych.

18 sierpnia: kolejny trójstronny szczyt USA-Japonia-Korea Południowa. Przywódcy Korei Południowej, Japonii i Stanów Zjednoczonych wydali wspólne oświadczenie z okazji rocznicy szczytu w Camp David, który doprowadził do zacieśnienia współpracy trójstronnej w regionie Azji i Pacyfiku. Trójstronna współpraca zakłada regularne konsultacje w sprawie regionalnych wyzwań, prowokacji i zagrożeń wpływających na działalność gospodarczą i bezpieczeństwo. Porozumienie rozpoczęło proces widocznego pogłębienia współpracy wojskowej i gospodarczej oraz zajęcie wspólnego stanowiska wobec rosnącej potęgi Chin i zagrożeń bezpieczeństwa ze strony Korei Północnej.

21 sierpnia: delegacja członków PLD na Tajwanie. Delegacja członków PLD pod przewodnictwem Takako Suzuki spotkała się z prezydentem Lai Ching-te. Suzuki jest członkinią japońskiej Izby Reprezentantów i dyrektorką młodzieżówki rządzącej Partii Liberalno-Demokratycznej. Rozmowy dotyczyły głównie współpracy w ramach reagowania na trzęsienia ziemi. Prezydent Lai wyraził uznanie dla premiera Japonii Fumio Kishidy, który wielokrotnie podkreślał, że pokój w Cieśninie Tajwańskiej jest niezbędny dla globalnego dobrobytu. Tajwan będzie nadal zwiększał swoje zdolności obronne i odporność gospodarczą, aby zapewnić bezpieczeństwo narodowe. Prezydent wyraził również nadzieję na przystąpienie do Kompleksowego i Progresywnego Porozumienia o Partnerstwie Transpacyficznym.

24 sierpnia: japoński rząd powoła specjalny zespół ds. obrony krytycznej infrastruktury. Japoński rząd utworzy specjalną jednostkę wyznaczoną do ochrony portów, kolei i lotnisk przed cyberatakami w roku 2025. Jej celem będzie wzmocnienie obrony infrastruktury krytycznej i zwiększenia bezpieczeństwa gospodarczego. Japonia nie ma odrębnego departamentu zajmującego się cyberobroną infrastruktury. Departamenty odpowiedzialne za administrację bezpieczeństwa transportu i inne obszary związane z zabezpieczeniem infrastruktury koordynują działania w ramach ministerstwa. W lipcu 2023 r. systemy w terminalu kontenerowym Nagoya zostały zaatakowane przez oprogramowanie ransomware, które opóźniło załadunek i rozładunek statków o trzy dni. W maju 2024 cyberatak na dużą skalę zakłócił działanie systemu płatności za przejazd East Japan Railway za pomocą smartfonów. Nowa jednostka ds. cyberobrony będzie działać w różnych sektorach, aby dzielić się wiedzą z firmami zarządzającymi infrastrukturą transportową. Oprócz reagowania na cyberataki, będzie ona również pracować nad szkoleniami i dodatkowym przygotowaniem personelu.

27 sierpnia: chiński samolot obserwacyjny po raz pierwszy naruszył japońską przestrzeń powietrzną.

Samolot Y-9 należący do chińskiego wojska pojawił się u wybrzeży wysp Danjo, grupy małych wysp na Morzu Wschodniochińskim. Poranne wtargnięcie było pierwszym takim naruszeniem przez chiński samolot wojskowy. Japońskie Siły Samoobrony Powietrznej poderwały myśliwce F-15 i F-2, aby odstraszyć chińską jednostkę. Ministerstwo obrony podało, że wtargnięcie trwało około dwóch minut i nie użyto żadnej broni. Japoński wiceminister spraw zagranicznych Masataka Okano wezwał charge d'affaires w chińskiej ambasadzie w Tokio i złożył zdecydowany protest.

28 sierpnia: Nikai Toshihiro przewodzi japońskiej delegacji w Chinach.

Nikai Toshihiro, jeden z liderów rządzącej Partii Liberalno-Demokratycznej stanął na czele delegacji japońskich polityków, która odwiedziła Pekin. Jednym z kluczowych zadań jest uregulowanie kwestii wiz krótkoterminowych dla japońskich obywateli. Chiny zawiesiły zwolnienia wizowe dla obcokrajowców w ramach polityki zero-COVID. Od czasu jej zakończenia w 2023 r. stopniowo wznawiają zwolnienia dla krajów Europy i Azji Południowo-Wschodniej. Japończycy nadal jednak muszą przedstawiać dodatkowe dokumenty nawet w przypadku pobytów trwających 15 dni lub krócej, co jest uciążliwe dla przedstawicieli biznesu. Delegacja PLD poruszyła tę kwestię podczas spotkania z Zhao Leji, przewodniczącym Stałego Komitetu Narodowego Kongresu Ludowego. Przewodniczący Zhao pozytywnie odniósł się do japońskiej prośby.

29 sierpnia: lokalny biznes na Okinawie obawia się inwazji na Tajwan.

Społeczność biznesowa prefektury Okinawa podejmuje działania związane z potencjalną inwazją Chin na Tajwan. Stowarzyszenie Okinawa Association of Corporate Executives (OACE) przedstawiło w marcu zalecenia dotyczące reagowania kryzysowego gubernatorowi prefektury. Lista działań obejmuje przeprowadzenie ćwiczeń symulacyjnych, zapewnienie bezpieczeństwa pracownikom i rozbudowę schronów ewakuacyjnych. Grupy biznesowe proponują wykorzystanie korzystnej lokalizacji prefektury dla żeglugi międzynarodowej. Część firm rozważających prowadzenie działalności gospodarczej na Okinawie obawia się wybuchu konfliktu u jej progu. Najbardziej wysunięty na zachód zamieszkały punkt Okinawy znajduje się zaledwie 110 kilometrów od Tajwanu.

31 sierpnia: Ministerstwo Obrony planuje kolejne zwiększenie wydatków zbrojeniowych.

Japońskie Ministerstwo Obrony złożyło wniosek o rekordowy budżet wartości 58,4 miliarda dolarów, co stanowi wzrost o 7,4% w porównaniu z początkowym budżetem na rok fiskalny 2024. Japoński rząd planuje zakup około 300 zestawów małych dronów szturmowych, co jest reakcją na ich rosnące wykorzystanie podczas wojny rosyjsko-ukraińskiej. MO planuje także uruchomienie satelitów do wykrywania i śledzenia pocisków dalekiego zasięgu,

które mają umożliwić Japonii uderzenie w obiekty stanowiące bezpośrednie zagrożenie dla kraju. Siły Samoobrony Powietrznej zyskają nowe kompetencje w dziedzinie obrony przestrzeni kosmicznej do 2027 roku. Zostanie również utworzona chmura danych Ministerstwa Obrony w celu konsolidacji informacji gromadzonych przez naziemne, morskie i powietrzne siły samoobrony, umożliwiając ujednolicone dowodzenie i kontrolę.

31 sierpnia: chiński statek badawczy narusza japońskie wody terytorialne.

Chiński okręt badawczy wpłynął na wody terytorialne Japonii w pobliżu jej południowo-zachodnich wysp. Podobnie jak w przypadku naruszenia przestrzeni powietrznej Japonia złożyła oficjalny protest kanałami dyplomatycznymi i wyraziła zaniepokojenie ostatnimi incydentami. Było to 10. wejście chińskiego statku badawczego na japońskie wody u wybrzeży prefektury Kagoshima od listopada 2021 roku.

KOMENTARZ

Najważniejszym wydarzeniem w lipcu i sierpniu była deklaracja premiera Kishidy Fumio, który ogłosił, że nie będzie kandydował w nadchodzących wyborach na przewodniczącego Partii Liberalno-Demokratycznej. Według sondażu Nikkei, ocena dezaprobaty dla gabinetu osiągnęła najwyższy poziom 69% w kwietniu, a 80% respondentów stwierdziło, że nie pochwala sposobu, w jaki premier poradził sobie z oskarżeniami o defraudację środków wyborczych. Istotnym czynnikiem osłabiającym pozycję premiera wewnątrz partii była seria przegranych wyborów lokalnych na początku 2024 roku, która wzmocniła głosy nawołujące do konieczności zaprezentowania nowego przywódcy, aby zwiększyć poparcie przed kolejnymi wyborami krajowymi. Tym samym 27 września zwycięzca zastąpi Kishidę na stanowisku szefa partii, jak i premiera. Start w wyborach rozważa ponad dziesięciu czołowych polityków partii rządzącej. Wśród najpoważniejszych kandydatów wymienia się byłego ministra obrony Ishibę Shigeru, który po raz piąty wystartuje w wyścigu o fotel prezydenta partii. Start w wyborach zapowiedzieli także Kobayashi Takayuki, były minister bezpieczeństwa gospodarczego, Kato Katsunobu, główny sekretarz gabinetu byłego premiera Sugi Yoshihide oraz obecny sekretarz gabinetu Hayashi Yoshimasa. Warto również zwrócić uwagę na kandydatury dwóch kobiet minister bezpieczeństwa gospodarczego Takaichi Sanae oraz Kamikawy Yoko, obecnej minister spraw zagranicznych. Najpopularniejszym kandydatem zarówno wśród wyborców PLD jak i osób niezdecydowanych jest 41 letni minister środowiska Shinjiro Koizumi, syn byłego premiera Junichiro Koizumiego.

W polityce zagranicznej warto zwrócić uwagę na dwa istotne kierunki, których przyszłość pozostaje pod znakiem zapytania przed nadchodzącymi wyborami, czyli relacje ze Stanami Zjednoczonymi i Chinami.

Nieoczekiwanym następstwem kadencji Kishidy Fumio było bezprecedensowe zacieśnienie współpracy wojskowej i dyplomatycznej z Waszyngtonem. Istotnym elementem tej współpracy było uruchomienie dialogu pomiędzy Stanami, Japonią i Koreą Południową. Sukcesem administracji prezydenta Joe Bidena było zabezpieczenie tej współpracy przed skutkami historycznych i politycznych konfliktów japońsko-koreańskich. Kolejnym istotnym elementem było podniesienie rangi stosunków japońsko-amerykańskich do „globalnego partnerstwa”. Celem inicjatywy ma być jeszcze silniejsza koordynacja działań w obszarze bezpieczeństwa oraz działań dyplomatycznych o zasięgu globalnym. Wydarzenia w lipcu i sierpniu pokazały, że Stany Zjednoczone i Japonia konsekwentnie realizują powyższe projekty. W sierpniu Przywódcy Korei Południowej, Japonii i Stanów Zjednoczonych potwierdzili dalszą wolę rozwijania współpracy trójstronnej w regionie Azji i Pacyfiku, której celem ma być zmniejszenie zależności od Pekinu. Istotnym wydarzeniem było także podjęcie decyzji o przekazaniu dowództwa operacyjnego siłom amerykańskim w Japonii, co pozwoli na lepszą koordynację działań z japońskimi z Siłami Samoobrony. Możemy więc obserwować próbę stworzenia nowego, bliższego sojuszu, w którym Japonia będzie bardziej wartościowym wsparciem dla Stanów Zjednoczonych.

Zacieśnienie współpracy trójstronnej pomiędzy Waszyngtonem, Seulem a Tokio oraz przedstawienie koncepcji tzw. „globalnego partnerstwa” powoduje niepokój w relacjach chińsko-japońskich. Podczas spotkania minister Kamikawy Yoko z ministrem Wangiem Yi, chiński przywódca powiedział, że relacje chińsko-japońskie znajdują się w krytycznym momencie. Niestety wydarzenia ostatnich tygodni nie pozwalają jednoznacznie określić, czy ulegną one poprawie. Potencjalny następca premiera Kishidy będzie najprawdopodobniej kontynuował asertywną politykę w stosunku do działań Pekinu opartą jednak na chęci ochrony wymiany handlowej i współpracy gospodarczej. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na wznowienie strategicznego dialogu ds. bezpieczeństwa oraz japońską delegację do Pekinu pod przewodnictwem Nikaia Toshihiro. Z drugiej strony znaczna część konserwatywnych członków PLD domaga się jednak bardziej zdecydowanych działań np. w postaci dalszego zmniejszania zależności od Pekinu i bardziej odważnych deklaracji Japonii w stosunku do bezpieczeństwa Tajwanu. W lipcu i sierpniu mogliśmy zaobserwować wiele wydarzeń i deklaracji nawiązujących do konieczności rozszerzenia współpracy z Tajwanem, co spotkało się oczywiście ze zdecydowanym sprzeciwem ze strony Pekinu. Jak na razie Chiny i Japonia kontynuują serię zaczepnych działań, które mogą stanąć na drodze w

rozmowach dotyczących rozwiązania najważniejszych problemów dwustronnych. Japonii zależy przede wszystkim na zniesieniu ograniczeń handlowych i uwolnieniu swoich obywateli zatrzymanych w Chinach.

II.JAPONIA W EUROPIE ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

4 lipca: Japonia i Ukraina negocjują podpisanie porozumienia inwestycyjnego. Ukraina zamierza zakończyć negocjacje w sprawie rewizji traktatu inwestycyjnego z Japonią do końca roku, aby przyspieszyć ożywienie gospodarcze. Porozumienie ma promować prywatne inwestycje japońskie na terenie Ukrainy. Nowa dwustronna umowa podatkowa, która zmniejszy obciążenia firm działających w obu krajach, ma wejść w życie w styczniu przyszłego roku. W oparciu o porozumienie osiągnięte na szczycie Grupy Siedmiu we Włoszech, Ukraina ma nadzieję na wykorzystanie pożyczek, które zostaną przedłużone przy użyciu zamrożonych rosyjskich aktywów, w celu poprawy infrastruktury i wzmocnienia technologii cyfrowych.

10 lipca: Japonia przekazuje pierwsze dostawy sprzętu do rozminowywania dla Ukrainy. Japonia dostarczyła Ukrainie duże maszyny do rozminowywania. Przed dostarczeniem sprzętu, w Japonii przeprowadzono program szkolenia operacyjnego dla ukraińskiego personelu. Duże maszyny do rozminowywania są nadal produkowane, a dalsze dostawy planowane są do końca roku 2024. Na razie przekazano Ukrainie cztery takie maszyny.

12 lipca: PARP ogłasza nabór dla MŚP na EXPO 2025 w Osace. Inicjatywa jest skierowana do polskich przedsiębiorstw z sektora MŚP mających znaczący potencjał eksportowy na rynkach międzynarodowych, w Japonii i innych państwach Azji Wschodniej. Program oferuje dofinansowanie do 50% kosztów wyjazdu.

14 lipca: Japonia pomoże Ukrainie w modernizacji systemu prawnego. Ministerstwo Sprawiedliwości Japonii ma rozmawiać z Ukrainą na temat usprawnienia jej prawa i przepisów aby ułatwić przyszłą odbudowę kraju. Współpraca ma również na celu wsparcie postępów w negocjacjach Ukrainy w sprawie członkostwa w Unii Europejskiej i stworzenie środowiska sprzyjającego japońskim firmom do wejścia na rynek ukraiński. Ulepszenie ukraińskiego prawa jest postrzegane jako kluczową barierę na drodze do członkostwa tego kraju w UE.

15 lipca: Japonia znosi ograniczenia na import polskich produktów spożywczych. Japońscy urzędnicy zniesli zakaz eksportu do tego państwa mięsa drobiowego oraz produktów jajecznych ze wszystkich polskich województw.

Polski eksport rolno-spożywczy do Japonii wyniósł w 2023 r. 87,5 mln euro. Do tej pory Polska sprzedawała na rynek japoński głównie mięso wołowe.

17 lipca: Japonia pokryje 3,3 miliarda USD w ramach pożyczek G7 dla Ukrainy. Japonia weźmie na swoje barki 3,3 miliarda dolarów z pożyczki obiecanej Ukrainie przez Grupę Siedmiu (G7), która ma zostać pokryta z wpływów pochodzących z zajęcia rosyjskich aktywów. Grupa G7 zobowiązała się do udzielenia Ukrainie pożyczki w wysokości 50 miliardów dolarów podczas czerwcowego szczytu we Włoszech. Pożyczka powinna zostać spłacona z przejęcia około 300 miliardów dolarów rosyjskich aktywów zamrożonych na rachunkach krajów zachodnich i innych partnerów.

III.SYTUACJA GOSPODARCZA

8 lipca: Hitachi notuje sukces dzięki ekspansji zagranicznej. Z powodu braku perspektyw rynkowych w Japonii ze względu na spadający wskaźnik urodzeń i starzenie się społeczeństwa, Hitachi Ltd. rozwija działalność w branży kolejowej za granicą. Roczne dane dotyczące sprzedaży przekroczyły 6,23 miliarda dolarów. Japoński gigant elektroniczny rozszerzył skalę swojej działalności kolejowej poprzez szereg przejęć korporacyjnych w Europie. Firma jest szczególnie zainteresowana ekspansją w Wielkiej Brytanii. Zagraniczne operacje firmy stanowią obecnie od 80 do 90 procent całkowitej sprzedaży Hitachi w tym segmencie. Wpływy związane z obsługą systemów kolejowych, prawdopodobnie przewyższą te z produkcji taboru kolejowego, poprzedniej ostoji działalności kolejowej Hitachi.

24 lipca: Japonia rozważa wprowadzenie nowego systemu obliczania kosztów energii jądrowej. Ministerstwo Finansów rozważa wprowadzenie systemu, który pozwoliłby na doliczanie kosztów budowy nowych elektrowni jądrowych do stawek za energię elektryczną, które mogłyby zostać przeniesione na konsumentów. W ten sposób ministerstwo chce promować budowę nowych elektrowni jądrowych. Firmy energetyczne niechętnie inwestują w elektrownie jądrowe, ponieważ koszty środków bezpieczeństwa rosną w zawrotnym tempie z powodu katastrofy w Fukushima w 2011 roku. Rząd centralny zapowiedział, że zwiększy liczbę źródeł energii o niższej emisji dwutlenku węgla, zakładając budowę nowych reaktorów. Jako punkt odniesienia zostanie wykorzystany „model RAB”, środek wsparcia dla elektrowni jądrowych opracowany w Wielkiej Brytanii.

24 lipca: płaca minimalna prawdopodobnie wzrośnie o 5%. Rząd jest na końcowym etapie podnoszenia płacy minimalnej w Japonii na rok fiskalny 2024. Płace mają wzrosnąć o 5 procent, do 1 054 jenów (6,80 USD) za godzinę.

Centralna Rada ds. Płac Minimalnych w Ministerstwie Pracy doszła do wniosku, że znaczny wzrost płac jest konieczny w obliczu wzrostu cen. Rada, która składa się z ekspertów reprezentujących pracowników, kierownictwo i interes publiczny, dzieli prefektury na trzy rangi i co roku przedstawia wytyczne dotyczące podwyżek płac minimalnych.

25 lipca: Japonia czołowym inwestorem w Stanach Zjednoczonych. Japonia jest głównym źródłem inwestycji zagranicznych w Stanach Zjednoczonych piąty rok z rzędu. W 2023 inwestycje azjatyckie wzrosły do rekordowego poziomu 988,7 mld USD. Japońskie inwestycje osiągnęły wartość 783 miliardów dolarów w 2023 roku. Za nią uplasowała się Kanada z 750 miliardami dolarów, a następnie Niemcy i Wielka Brytania. Inwestycje zagraniczne w amerykańskim sektorze produkcyjnym stanowiły 41% wszystkich transakcji. Finanse i ubezpieczenia miały drugi co do wielkości udział na poziomie 11%. W sektorze produkcyjnym największy udział inwestycji Japonii przypadł na chemikalia, sprzęt transportowy oraz komputery i elektronikę.

29 lipca: Nippon Steel walczy o przejęcie U.S. Steel. Nippon Steel kontynuuje działania mające na celu zbudowanie oddolnego poparcia dla swojej oferty przejęcia United States Steel. Firma wysłała jednego ze swoich najwyższych menedżerów Moriego Takahiro, który prowadzi rozmowy ze związkami pracowniczymi na miejscu. Wiceprezes wykonawczy odwiedził fabrykę U.S. Steel w Pittsburghu, gdzie szczegółowo przedstawił pracownikom plany firmy dotyczące zatrudnienia i inwestycji kapitałowych po transakcji. Jednym z celów lobbingu Moriego w Stanach jest zmniejszenie opozycji ze strony związku United Steelworkers, reprezentującego 850 000 osób w wielu branżach. Pracownicy US Steel stanowią około 10 000 jego członków. Umowa utknęła w martwym punkcie przed listopadowymi wyborami prezydenckimi. Były prezydent Donald Trump, kandydat Partii Republikańskiej, obiecał zablokować umowę, jeśli zostanie wybrany.

13 sierpnia: rozbudowa japońskiej linii szybkich kolei pod znakiem zapytania. Rosnące koszty rozbudowy japońskiej sieci szybkich pociągów mogą zniechęcić władze do kontynuowania projektu. Linia Hokuriku Shinkansen kursuje obecnie między Tokio a Tsurugą w prefekturze Fukui. Przedłużenie jej do Osaki ma kosztować aż 36 miliardów dolarów z powodu kosztów robocizny i materiałów. Co istotne, ministerstwo infrastruktury od 2016 roku nie przedstawiło zaktualizowanego stosunku korzyści do kosztów rozbudowy, który rośnie na niekorzyść inwestycji.

15 sierpnia: japońskie PKB wzrosło o 3,1% w okresie kwiecień-czerwiec. PKB Japonii w okresie kwiecień-czerwiec wykazało realną stopę wzrostu na poziomie 3,1% w ujęciu rocznym. Oznacza to pierwszy dodatni wzrost od dwóch

kwartałów. Konsumpcja indywidualna była odpowiedzialna za ponad połowę PKB. Po raz pierwszy od 1,5 roku zanotowano wyraźną poprawę nastrojów zakupowych. Za wzrost konsumpcji w dużym stopniu są odpowiedzialni zagraniczni turyści oraz ożywienie na rynku samochodowym i wzrost sprzedaży klimatyzatorów w okresie letnim.

15 sierpnia: migranci zarobkowi wybierają Koreę Południową a nie Japonię.

Liczba obcokrajowców mieszkających w Japonii jest rekordowo wysoka. Japoński biznes ma jednak trudności z pozyskaniem pracowników fizycznych z zagranicy pomimo licznych ofert. Spośród 10 pracowników z Indonezji, którym zagwarantowano stanowiska w firmach stocznioowych i spawalniczych w Hiroszimie, pięciu odmówiło, zamiast tego przyjmując oferty z Korei Południowej. Głównym powodem jest lepsza stawka godzinowa oferowana przez koreańskich pracodawców. Południowokoreański przemysł stocznioowy agresywnie ściąga pracowników z innych części Azji pozostawiając japońskie firmy w tyle.

21 sierpnia: japoński deficyt w handlu rośnie z powodu osłabienia waluty.

Japoński handel po raz pierwszy od dwóch miesięcy zanotował poważny deficyt. Kwota deficytu przekroczyła zeszłoroczną wartość ponad dziesięciokrotnie. Gwałtowny wzrost przypisuje się deprecjacji jena. Zarówno eksport, jak i import odnotowały znaczny wzrost o ponad 10% w porównaniu z tym samym okresem ubiegłego roku. Eksport w lipcu osiągnął rekordowy poziom spowodowany znacznym wzrostem dostaw półprzewodników do Tajwanu.

22 sierpnia: JT przejmuje czołową amerykańską firmę tytoniową. Japan Tobacco Inc. ogłosiło przejęcie dużej amerykańskiej firmy tytoniowej Vector Group. Oczekuje się, że koszt przejęcia wyniesie około 2,4 miliarda dolarów. Przewiduje się, że udział JT w rynku amerykańskim wzrośnie z 2,3% do około 8%. Firma stawia na rozwój nowoczesnych produktów tytoniowych.

30 sierpnia: Kierownictwo Nippon Steel naciska na zmniejszenie importu z Chin. Nippon Steel i inni japońscy producenci stali wzywają Tokio do rozważenia ograniczenia importu taniej stali z Chin, w celu ochrony lokalnego rynku. Chiński eksport stali wzrósł o 24% do 53,4 mln ton w pierwszej połowie 2024 roku. Import zwykłej stali przez Japonię, wzrósł o 17% do 1,32 miliona ton w okresie od kwietnia do czerwca. Import z Chin do Japonii wzrósł o 43%, wynika z danych Japońskiej Federacji Żelaza i Stali. Stany Zjednoczone, Europa i Korea Południowa wdrożyły politykę handlową mającą na celu ograniczenie importu chińskiej stali.

KOMENTARZ

Jeśli chodzi o sytuację gospodarczą, pomimo tego, że w lipcu i sierpniu możemy zauważyć oznaki odbicia gospodarczego wahania kursu jena i nietrafione działania Banku Japonii wywołały chaos wśród krajowych i zagranicznych inwestorów. Na początku lipca kurs jena spadł poniżej 160 jenów za dolara i pozostaje niestabilny. W efekcie spadku wartości japońskiej waluty pod znakiem zapytania stanęła możliwość sfinansowania kluczowych projektów rządowych takich jak projekt zwiększenia zakupu uzbrojenia ze Stanów Zjednoczonych czy projekt rozbudowy japońskiej sieci kolejowej, który jest coraz mniej opłacalny. W efekcie wahań kursu jena na japońskiej giełdzie doszło do krótkotrwałego lecz poważnego krachu, który na szczęście szybko udało się ustabilizować. W przeciągu kilku miesięcy Japonia musiała także poinformować o gwałtownie rosnącym deficycie w handlu zagranicznym. Ostatnie tygodnie pokazały słabość japońskiej gospodarki i niezwykłą podatność na bodźce zewnętrzne.

Warto również zwrócić uwagę na sukces premiera Kishidy w procesie wzrostu wynagrodzeń. Bezpośrednie zaangażowanie premiera w negocjacje dotyczące wzrostu płac i budowy wzrostu gospodarczego opartego na rosnącej konsumpcji zaczęło przynosić oczekiwane rezultaty. Przy wsparciu premiera japońskim związkom zawodowym udało się wynegocjować podwyżki wynagrodzeń sięgające poziomu 5% w największych przedsiębiorstwach. W obliczu rosnącej inflacji realny wzrost wynagrodzeń był jednak mało odczuwalny. Drugim elementem na który warto zwrócić uwagę jest reforma osobistych rachunków oszczędnościowo-inwestycyjnych NISA. Dzięki rozszerzeniu programu ulg podatkowych, administracji Kishidy z powodzeniem udało się przekonać miliony Japończyków, do gromadzenia niewielkich środków na rachunkach oszczędnościowych oraz do ich inwestowania na giełdzie. Polityka edukacji finansowej w dłuższej perspektywie może przekonać coraz większą ilość obywateli do inwestowania i zabezpieczenia swojego kapitału na przyszłość. Japońska gospodarka od początku lat 90. zmaga się z problemem niewielkiej płynności finansowej i dużą nieufnością obywateli do inwestowania w obawie przed kryzysem finansowym.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

